

Departamento di
Enseñansa Aruba

Eindtermen en examenprogramma Algemeen Voortgezet Onderwijs Aruba

Vak: Nederlandse taal en literatuur

Leerweg: mavo

Document nr.: 1

Colofon

Dit document over de eindtermen en het examenprogramma is een uitgave van Departamento di Enseñansa Aruba (DEA) voor het vak Nederlandse taal en literatuur op de mavo. Dit document is geldig vanaf augustus 2023. De documenten die op ea.aw zijn geplaatst zijn de geldige documenten.

Het is toegestaan delen van de uitgave voor intern gebruik te kopiëren, mits de bron vermeld wordt.

Voorwoord

Voor u liggen de vernieuwde eindtermen en het examenprogramma Nederlandse taal en literatuur voor de mavo. In het kader van de landsverordening van het voortgezet onderwijs (AB 1989 no. GT 103, laatstelijk gewijzigd 2011 no. 24 artikel 11e) dienen de eindtermen periodiek gereviseerd/gewijzigd te worden.

Inhoudsopgave

Colofon	3
Voorwoord	4
Inleiding	6
1. Overzicht van alle vakken van het avo	7
2. Het vak Nederlandse taal en literatuur	8
3. Het examenprogramma Nederlandse taal & literatuur mavo	9
Omschrijving van de examenstof Nederlands voor het centraal examen.....	9
4. Eindtermen en omschrijving van de examenstof Nederlandse taal en literatuur mavo	10
Bijlage 1: Overzicht van de CE-SE-verdeling	18
Bijlage 2: Algemene examenbeschrijving	19

Inleiding

Dit document dat aan de Minister van Onderwijs aangeboden is, vormt de basis voor het examenprogramma.

Het vak Nederlandse taal en literatuur dient:

- algemeen vormend te zijn;
- aan te sluiten bij het vak in het vervolgonderwijs als bijdrage aan de ontwikkeling van vaardigheden;
- de basis te zijn voor het opbouwen van een doorlopende leerlijn vanuit de onderbouw;
- enthousiasme en interesse voor het vak te kweken.

De landsverordening (AB 1989 no. GT 103, laatstelijk gewijzigd 2011 no. 24, artikel 11d, lid 1) onderscheidt de volgende profielen op het avo:

- natuurwetenschappen;
- mens en maatschappijwetenschappen;
- humaniora.

Een profiel voor de mavo, havo en het vwo bestaat uit drie onderdelen (AB 1989 no. GT 103, laatstelijk gewijzigd 2011 no. 24, zie artikel 11d, lid 2):

- een gemeenschappelijk deel dat gelijk is voor alle profielen van de desbetreffende schoolsoort;
- een profieldeel dat bestaat uit een verplicht deel en een keuze van of een combinatie van vakken;
- een keuzedeel.

Voor de plaatsing van het vak Nederlandse taal en literatuur binnen de profielen wordt verwezen naar de landsbesluit examens vwo, havo en mavo, AB 1991 No. Gt 35.

Voor het vak Nederlandse taal en literatuur wordt het op Aruba ontwikkelde centrale examen afgenomen. Het Nederlandse examenprogramma heeft als uitgangspunt gediend bij het samenstellen van de eindtermen. De regionale en contextuele aanpassingen zijn hierin opgenomen.

In hoofdstuk 1 van dit document staat een overzicht van de vakken die in het avo worden aangeboden met daarbij de aanduiding van herkomst van de eindtermen en het examenprogramma. Hoofdstuk 2 betreft de omschrijving van het vak Nederlands. Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de domeinen en de verdeling van het centraal examen en het schoolexamen. Hoofdstuk 4 bevat de eindtermen die de kandidaat aan het einde van de mavo dient te beheersen.

1. Overzicht van alle vakken van het avo

Onderstaande tabel bevat een overzicht van alle vakken die aangeboden worden op de mavo, de havo en het vwo van Aruba. Tevens staat vermeld van waar de eindtermen en het examenprogramma afkomstig zijn.

Tabel 1.1 Eindtermen en examenprogramma's

Overzicht van de vakken en eindtermen & examenprogramma's				
Vakken		Afkomstig uit		
		mavo	havo	vwo
1	Nederlandse taal en literatuur	AUA	NL	NL
2	Papiamentse taal en cultuur	AUA	AUA	AUA
3	Moderne vreemde talen en literatuur (Engelse, Spaanse, Franse taal en literatuur)	-	NL	NL
3A	Moderne vreemde taal: Engels	NL [vmbo-GT/TL]	-	-
3B	Moderne vreemde taal: Spaans	AUA	-	-
4	Rekenen	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
5	Lichamelijke Opvoeding	AUA	AUA	AUA
6	CKV (gemeenschappelijk deel)	AUA	AUA	AUA
7	Wiskunde	NL [vmbo-GT/TL]	-	-
7A	Wiskunde A	-	NL	NL
7B	Wiskunde B	-	NL	NL
7C	Wiskunde C	-	-	NL
7D	Wiskunde D	-	NL	NL
8	Biologie	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
9	Natuurkunde/NaSk1	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
10	Scheikunde/NaSk2	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
11	Geschiedenis	AUA	AUA	AUA
12	Aardrijkskunde	AUA	AUA	AUA
13	Economie	NL	NL	NL
14A	Bedrijfskunde	AUA	-	-
14B	Bedrijfseconomie	-	NL	NL
15	I&S/ Maatschappijleer	-	AUA	AUA
16	Kunstvak/CKV profieldeel	AUA	AUA	AUA
17	Filosofie	-	NL	NL
18	Informatica	-	NL	NL

2. Het vak Nederlandse taal en literatuur

Het Nederlands is instructietaal voor het algemeen voortgezet onderwijs. Het is hierdoor de belangrijkste onderwijstaal. Voor de meerderheid van de leerlingen is Nederlands een vreemde taal die ze buiten school amper tegenkomen. Nederlands is een van de officiële talen op Aruba, daarom neemt het vak Nederlands een bijzondere plaats in het onderwijs. Het draagt bij aan de persoonlijke en maatschappelijke vorming van de leerling en is belangrijk voor de aansluiting met het vervolgonderwijs.

De eindtermen vloeien voort uit de hoofddoelstellingen van het totale algemeen voortgezet onderwijs:

- het bieden van een brede persoonlijke en maatschappelijke vorming aan elke leerling
- het centraal stellen van een actieve, zo zelfstandig mogelijk lerende leerling
- het recht doen aan en benutten van de verschillen tussen leerlingen
- garantie bieden voor een aansluiting op het vervolgonderwijs.

Het Nederlandse examenprogramma heeft als uitgangspunt gediend bij het samenstellen van de eindtermen. Voor meer informatie omtrent de invulling hiervan wordt verwezen naar de syllabus (examenblad.nl) en de handreiking schoolexamen Nederlands (slo.nl/handreikingen).

Afstemming en samenhang met andere vakken

Er zijn zeer veel afstemmingsmogelijkheden denkbaar tussen het vak Nederlands en andere vakken. Ze komen voort uit de omstandigheid dat bij de meeste andere vakken de instructietaal Nederlands is, en dat bij alle vakken talige opdrachten worden gegeven zoals het lezen van teksten, het houden van een presentatie, het maken van een (profiel)werkstuk, of het beantwoorden van vragen. De docenten Nederlands en docenten van de profielvakken moeten samenwerken voor de afstemming. Deze samenwerking is essentieel omdat Nederlands een vreemde taal is voor de meeste kandidaten.

De samenhang met de andere talen ligt in de taalverwerving, de didactiek en de literatuur. Dezelfde vaardigheden, eenzelfde strategische aanpak in de didactiek, dezelfde terminologie bij literatuurtheorie, dezelfde conventies en opbouw bij schrijfproducten.

Vanuit de optiek dat het onderwijs in taal functioneel-communicatief gericht moet zijn, is er een groter accent gelegd op taalvaardigheden. Daarnaast is er bij het domein Schrijfvaardigheid meer aandacht voor schrijfproducten. In de didactiek zal activerend en zelfstandig leren een belangrijke plaats innemen. Hierbij is ICT van belang: drill & practice, schrijven, informatie zoeken, presentaties, kijken en luisteren.

3. Het examenprogramma Nederlandse taal & literatuur mavo

Volgens artikel 11 in het landsbesluit examens vwo, havo en mavo (AB 1991, GT 35) stelt de Minister van onderwijs het examenprogramma vast.

Het eindexamen Nederlandse taal en literatuur voor de mavo bestaat uit schoolexamens en een centraal examen.

Overzicht domeinen mavo

Het examen voor Nederlandse taal en literatuur heeft betrekking op de volgende domeinen:

Domein NE/K/1 Oriëntatie op leren en werken
Domein NE/K/2 Basisvaardigheden
Domein NE/K/3 Leervaardigheden in het vak Nederlands
Domein NE/K/4 Luister- en kijkvaardigheid
Domein NE/K/5 Spreek- en gespreksvaardigheid
Domein NE/K/6 Leesvaardigheid
Domein NE/K/7 Schrijfvaardigheid
Domein NE/K/8 Fictie

Domein NE/V/1 Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie
Domein NE/V/2 Schrijven op basis van documentatie
Domein NE/V/3 Vaardigheden in samenhang

Het centraal examen heeft betrekking op **NE/K/3** leervaardigheden in het vak Nederlands, **NE/K/6** Leesvaardigheid.

Het schoolexamen heeft betrekking op domein **NE/K/4** Luister- (en kijkvaardigheid), **NE/K/5** Spreek- en gespreksvaardigheid, **NE/K/6** Leesvaardigheid, **NE/K/7** schrijfvaardigheid, **NE/K/8** Fictie, **NE/V/1** Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie en **NE/V/3** Vaardigheden in samenhang

- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Een tabel met een overzicht van de CE-SE-verdeling voor de op Aruba ontwikkelde centrale examens is te vinden in bijlage 1 van dit document.

Omschrijving van de examenstof Nederlands

De omschrijving van de examenstof Nederlandse taal en literatuur staat in de tabellen van de eindtermen (zie hoofdstuk 4). In bijlage 2 wordt naast een beschrijving van de exameneisen ook nadere informatie gegeven over het centraal examen, zoals beoordeling, de aard van toetsing en zitting van de examens. Volgens artikel 24 lid 2 in het landsbesluit examens vwo, havo en mavo (AB 1991, GT 35) stelt de Minister van onderwijs de dagen waarop de centrale examens zullen worden afgenomen, alsmede het tijdstip voor elke zitting van deze examens vast.

4. Eindtermen en omschrijving van de examenstof Nederlandse taal en literatuur mavo

De eindtermen zijn per domein uitgewerkt met bijbehorende omschrijving.

Nederlands –mavo

Domein NE/K/1: Oriëntatie op leren en werken

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan zich bewust worden van de eigen achtergrond, interesses, motivatie, sterke en zwakke punten door terug te kijken op eigen ervaringen en deze schriftelijk, mondeling en/of beeldend weer te geven.
2. De kandidaat kan de rol en het belang van taalvaardigheid in het Nederlands aangeven in verband met het functioneren in een meertalige samenleving.
3. De kandidaat kan de rol en het belang aangeven van fictie voor een zinvolle invulling van de vrije tijd.
4. De kandidaat kan de rol en het belang aangeven van Nederlandse taalvaardigheid in verschillende arbeidsgebieden en werksoorten.
5. De kandidaat kan de eigen interesse en affiniteit verwoorden met bepaalde arbeidsgebieden, werksoorten, functies en opleidingen.
6. De kandidaat kan onderzoeksvaardigheden, keuzevaardigheden, reflectievaardigheden en sociaalcommunicatieve vaardigheden inzetten ten behoeve van het eigen keuzeproces.
7. De kandidaat kan eigen waarden en normen verwoorden ten aanzien van betaalde en onbetaalde arbeid en zorgtaken.
8. De kandidaat kan de betekenis verwoorden van een mogelijke arbeidsrol voor zichzelf en anderen.

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan zelfstandig leren en werken:
  - a. een aanpak kiezen voor het uitvoeren van een opdracht;
  - b. een planning maken;
  - c. het eigen werk organiseren en op methodische wijze uitvoeren;
  - d. de voortgang van het eigen werk bewaken;
  - e. een eenvoudige product- en procesevaluatie maken.
2. De kandidaat kan werken met informatie- en communicatietechnologie:
  - a. gegevens opslaan;
  - b. berekeningen uitvoeren;
  - c. zoeksystemen gebruiken;
  - d. communiceren door e-mail.
3. De kandidaat kan de Nederlandse taal functioneel gebruiken:
  - a. teksten begrijpend lezen en beluisteren;
  - b. eenvoudige schriftelijke teksten produceren in correct Nederlands;
  - c. in gesprekken passende verbale en non-verbale middelen kiezen;
  - d. zich in uiteenlopende taalsituaties gepast presenteren.
4. De kandidaat kan vaardig omgaan met verbale en cijfermatige informatie:
  - a. bronnen gebruiken, zoals:
    - vraaggesprekken
    - boeken en ander schriftelijk materiaal
    - audiovisuele bronnen
    - geautomatiseerde gegevensbestanden
  - b. informatie op waarde schatten, kiezen en ordenen;
  - c. informatie bewerken:
    - samenvatten
    - tabel opstellen
    - grafiek tekenen
5. De kandidaat kan in het leer- en werkproces adequaat omgaan met zichzelf en anderen:
  - a. sociale conventies in acht nemen;
  - b. overleggen en onderhandelen met anderen;
  - c. taken verdelen;
  - d. zich aan afspraken houden;
  - e. rekening houden met anderen;
  - f. kritiek geven en incasseren;
  - g. een eigen standpunt innemen en verdedigen;
  - h. samen met anderen werk uitvoeren en presenteren.

Nederlands –mavo
Domein NE/K/3: Leervaardigheden in het vak Nederlands

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan strategische vaardigheden kiezen en hanteren, die afgestemd zijn op het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijkdoelen.
2. De kandidaat kan strategische vaardigheden kiezen, die het eigen taalleerproces bevorderen.
3. De kandidaat kan compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taal- of communicatieve kennis tekortschiet.
  - a. informatie afleiden uit de context;
  - b. woordenboek gebruiken;
  - c. vragen wat iets betekent;
  - d. omschrijvingen en parafraseringen gebruiken;
  - e. non-verbale middelen benutten.
4. De kandidaat kan op basis van argumenten een persoonlijk oordeel geven over teksten, programma's en fictie.

Nederlands – mavo
Domein NE/K/4: Luister- en kijkvaardigheid

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan luister- en kijkstrategieën hanteren.
  - a. zoekend luisteren;
  - b. intensief luisteren.
2. De kandidaat kan compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet.
  - a. zoekend luisteren;
  - b. intensief luisteren.
3. De kandidaat kan het doel van de makers van een programma aangeven.
  - a. informatie geven;
  - b. overtuigen;
  - c. tot handelen aanzetten;
  - d. amuseren;
  - e. gevoelens uitdrukken.
4. De kandidaat kan het hoofdonderwerp, de hoofdgedachte en/of de belangrijkste elementen van een programma weergeven.
5. De kandidaat kan een oordeel geven over een programma op grond van aanwijsbare tekstgegevens.
6. De kandidaat kan een instructie uitvoeren.
7. De kandidaat kan de waarde en betrouwbaarheid aangeven van de informatie die door de massamedia verspreid wordt.

Opmerking:

Het betreft bij deze eindtermen kijk- en luistersituaties als nieuwsbericht, documentaire, reclameboodschap, instructie(programma), interactief programma, discussieprogramma.

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan strategieën hanteren ten behoeve van de spreek- of gespreks situatie.
  - a. zich voorbereiden;
  - b. informatie verwerven;
  - c. informatie verwerken;
  - d. informatie verstrekken;
  - e. reflecteren op de eigen deelname.
2. De kandidaat kan compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet.
  - a. omschrijvingen gebruiken
  - b. parafraseringen gebruiken
  - c. non-verbale middelen benutten
3. De kandidaat kan het spreek-/luisterdoel in de situatie tot uitdrukking brengen.
  - a. informatie geven;
  - b. informatie vragen;
  - c. overtuigen;
  - d. een mening geven tot handelen aanzetten.
4. De kandidaat kan het spreek-/luisterdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten publiek.
  - a. taalgebruik:
    - woordkeus
    - intonatie
    - tempo
    - articulatie
    - houding
    - publiek
    - directe omgeving
    - instanties
    - gesprekspartners met een hogere status
5. De kandidaat kan het spreekdoel van anderen herkennen en de reacties van anderen inschatten.
  - a. taalvarianten
    - dialecten
    - groepstalen
    - talen van allochtone en andere minderheden
    - Nederlands als standaardtaal
6. De kandidaat kan het verschijnsel van in Nederland voorkomende taalvarianten onderkennen en er in spreek- en gespreks situaties op inspelen.

Opmerking:

Het betreft bij deze eindtermen spreek- en gespreks situaties als:

- monoloog met vragen en/of discussie erna voor een bekend publiek:
  - een persoonlijke belevenis navertellen;
  - een situatie beschrijven;
  - een uitleg geven;
  - een mening geven;
  - een boek of film bespreken;
  - verslag uitbrengen.
- dialoog:
  - informatie vragen aan instanties, ook telefonisch
  - een vraaggesprek houden met een bekende of onbekende
- polyloog:
  - deelnemen aan een groeps-, kring- of klassengesprek..

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan leesstrategieën hanteren.
  - a. globaal lezen;
  - b. zoekend lezen;
  - c. intensief lezen.
2. De kandidaat kan compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet.
  - a. informatie afleiden uit de context;
  - b. vragen naar betekenis;
  - c. woordenboek gebruiken.
3. De kandidaat kan de functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen.
  - a. titel
  - b. tussenkopjes
  - c. illustraties
  - d. lettertypes
  - e. tekst- en alinea-indeling
4. De kandidaat kan het schrijfdoel van de auteur aangeven.
  - a. informatie verstrekken;
  - b. overtuigen;
  - c. een mening geven;
  - d. tot handelen aanzetten;
  - e. amuseren;
  - f. gevoelens uitdrukken.
5. De kandidaat kan een tekst indelen in eenheden als inleiding, kern en slot.
6. De kandidaat kan van de kern van een tekst de hoofdgedachte van de verschillende tekstdelen geven en de functie van de delen benoemen.
7. De kandidaat kan met behulp van een voorgestructureerde opdracht van een eenvoudige tekst een globale samenvatting geven, waarin hoofdonderwerp en hoofdgedachte en de gedachtegang in de tekst worden verwoord.
8. De kandidaat kan op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen.
  - a. oorzaak gevolg;
  - b. doel middel;
  - c. algemene uitspraak voorbeeld;
  - d. tegenstelling;
  - e. opsomming;
  - f. voorwaarde;
  - g. argumenten conclusie.
9. De kandidaat kan talige middelen herkennen, die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken.
10. De kandidaat kan een oordeel geven over de tekst op grond van aanwijsbare tekstgegevens.

Opmerking:

- *Het betreft bij deze eindtermen teksten als instructie- en studieteksten, reclameteksten, artikelen uit kranten en tijdschriften, schema's, notities, elektronisch vervaardigde niet-lineaire teksten.*
- *De teksten zijn relatief complex qua woordenschat, zinsbouw, opbouw en niveau van abstractie. Ze sluiten aan bij de intellectuele en emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Bij de tekstkeuze is rekening gehouden met de culturele achtergrond van de leerlingen. De opdrachten bieden de kandidaten steun door een zekere mate van voorstructurering.*

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan schrijfstrategieën hanteren.
  - a. uitgaan van een aangeboden schrijfplan;
  - b. een schrijfplan maken;
  - c. aangeboden informatie verwerken en verstrekken;
  - d. informatie verwerven, verwerken en verstrekken;
  - e. op basis van reacties en suggesties van anderen de tekst herschrijven.
2. De kandidaat kan compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet.
  - a. omschrijvingen en parafraseringen gebruiken.
  - b. schrijfhulpmiddelen gebruiken.
3. De kandidaat kan het schrijfdoel in teksten tot uitdrukking brengen.
  - a. informatie geven;
  - b. informatie vragen;
  - c. overtuigen;
  - d. een mening geven;
  - e. tot handelen aanzetten;
  - f. amuseren;
  - g. gevoelens uitdrukken.
4. De kandidaat kan het schrijfdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten lezerspubliek.
  - a. taalgebruik
  - b. woordkeuze
  - c. toon
  - d. zinsbouw
  - e. lezerspubliek
  - f. directe omgeving
  - g. instanties
  - h. geadresseerden met een hogere status.
5. De kandidaat kan conventies hanteren met betrekking tot tekstsoorten, tekst- en alineaopbouw, spelling en interpunctie en uiterlijke verzorging.
6. De kandidaat kan beschikbare elektronische hulpmiddelen in het schrijfproces gebruiken.

Opmerking:

- *Het betreft bij deze eindtermen teksten als advertentie, formulier, informele en formele brief, artikel bijvoorbeeld voor de schoolkrant, een jongerentijdschrift of een dagblad, verslag, werkstuk, elektronisch vervaardigde tekst.*
- *In de opdrachten is een zekere mate van sturing aanwezig met betrekking tot doel, publiek, vorm en inhoud van de te produceren teksten. De taaluitingen van de leerlingen voldoen overwegend aan eisen van publiekgerichtheid en formele correctheid.*

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan verschillende soorten fictiewerken herkennen.
2. De kandidaat kan het denken en handelen van de personages in het fictiewerk beschrijven.
3. De kandidaat kan de in het fictiewerk beschreven situatie onder woorden brengen.
4. De kandidaat kan de relatie tussen het fictiewerk en de werkelijkheid toelichten.
5. De kandidaat kan een persoonlijke reactie geven op een fictiewerk en deze toelichten met voorbeelden uit het werk.
6. De kandidaat kan kenmerken van fictie in een fictiewerk herkennen met betrekking tot tijd, ruimte, opbouw en thema.
7. De kandidaat kan relevante achtergrondinformatie verzamelen en selecteren.
8. De kandidaat kan compenserende strategieën gebruiken wanneer de eigen taalkennis tekortschiet.
  - a. informatie afleiden uit de context;
  - b. vragen naar betekenis;
  - c. woordenboek gebruiken.
9. De kandidaat kan een fictiedossier samenstellen, waarin hij/zij verslag uitbrengt van en reageert op gelezen/bekeken fictiewerken.

Opmerking:

- *Het betreft bij deze eindtermen fictiewerken als gedicht, kort verhaal, (jeugd)roman, dagboek, toneelstuk, stripverhaal, cabaret*
- *De werken sluiten aan bij de intellectuele en emotionele achtergrond van de leerlingen. Bij de keuze ervan wordt ingespeeld op de culturele achtergrond van de leerlingen.*
- *De opdrachten bieden de leerlingen steun door een zekere mate van voorstructurering.*

Nederlands –mavo

Domein NE/V/1: Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken in het kader van de praktische opdracht.
  - a. in de voorbereidingsfase
    - onderwerp, doel en publiek van de praktische opdracht bepalen
    - relevante vragen formuleren, die hij/zij met de praktische opdracht wil beantwoorden
  - b. in de uitvoeringsfase
    - informatie verwerven uit schriftelijke, mondelinge en audiovisuele bronnen, mede met behulp van informatie- en communicatietechnologie
    - uit deze informatiebronnen relevante inhoudselementen kiezen en deze passend ordenen en verwoorden
    - strategieën hanteren, die op het bereiken van de benodigde lees-, schrijf- en luister-/kijkdoelen zijn afgestemd
  - c. in de afsluitingsfase
    - de bewerkte informatie presenteren op een doel- en publiekgerichte wijze
  - d. in de evaluatiefase
    - reflecteren op het proces van het werken aan de praktische opdracht en het product
    - het belang aangeven van de gemaakte praktische opdracht voor vervolgstudie, toekomstige beroepspraktijk of algemene vorming.

Nederlands – mavo

Domein NE/V/2: Schrijven op basis van documentatie

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan onder gebruikmaking van documentatie die hij/zij heeft verzameld in het kader van de praktische opdracht, voor een te schrijven tekst:
  - a. onderwerp, doel, publiek en tekstsoort bepalen dan wel aflezen uit een verstrekte schrijfoopdracht
  - b. relevante inhoudselementen selecteren en deze passend ordenen en verwoorden
  - c. strategieën hanteren, die op het bereiken van de benodigde lees- en schrijfdoelen zijn afgestemd
  - d. de informatie presenteren op een doel- en publiekgerichte wijze en overeenkomstig de voor de tekstsoort geldende conventies

Nederlands –mavo

Domein NE/V/3: Vaardigheden in samenhang

Eindtermen en omschrijving examenstof

1. De kandidaat kan de vaardigheden uit het kerndeel in samenhang toepassen.

Bijlage 1: Overzicht van de CE-SE-verdeling

Het examenprogramma Nederlandse taal en literatuur bestaat uit een kerndeel en een verrijkingdeel.

Exameneenheden Nederlandse taal & literatuur		Mavo	
Code	Domeinen	CE	SE
NE/K/	1 Oriëntatie op leren en werken (leerjaar 3)		
NE/K/2	Basisvaardigheden (leerjaar 1, 2, 3, 4)		
NE/K/3	Leervaardigheden in het vak Nederlands	X	
NE/K/4	Luister- (en kijkvaardigheid)*		X
NE/K/5	Spreek- en gespreksvaardigheid		X
NE/K/6	Leesvaardigheid	X	X
NE/K/7	Schrijfvaardigheid		X
NE/K/8	Fictie		X
NE/V/1	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie		X
NE/V/2	Schrijven op basis van documentatie		
NE/V/3	Vaardigheden in samenhang		X

Bijlage 2: Algemene examenbeschrijving

Het examen

Het examen Nederlandse taal en literatuur bestaat uit **een schoolexamen en een centraal examen**.

Het centraal examen bestaat uit alleen een centraal schriftelijk examen.
De zitting bij dit centraal schriftelijk examen duurt 150 minuten.

Het schoolexamen kan bestaan uit de volgende onderdelen:

- *schriftelijke en mondelinge toetsen*
Het werk wordt beoordeeld aan de hand van een correctievoorschrift waarin mogelijke antwoorden en een puntenverdeling zijn opgenomen.
- *praktische opdrachten*
Elk profiel heeft maximaal 1 praktische opdracht als schoolexamen. Bij de praktische opdracht wordt zowel het proces als het product beoordeeld. Beoordeling vindt plaats aan de hand van vooraf aan de kandidaat bekendgemaakte criteria.

De toetsen en de opdrachten die deel uitmaken van het schoolexamen, dienen aantoonbaar representatief te zijn voor de desbetreffende eindtermen uit het examenprogramma. De vakspecifieke vaardigheden dienen een substantieel onderdeel te zijn van de toetsing in het schoolexamen. De basisvaardigheden zoals genoemd in de exameneenheden K/2 van de algemene vakken, dienen gespreid over de vakken in het schoolexamen te worden opgenomen.

Het eindcijfer

Het eindcijfer voor het examen komt als volgt tot stand:

Per vak wordt het cijfer voor het schoolexamen gecombineerd met het cijfer voor het centraal examen. Voor de MAVO geldt dat het eindcijfer bepaald wordt voor de helft ($\frac{1}{2}$) door het schoolexamen cijfer en voor de helft ($\frac{1}{2}$) door het centraal examen cijfer.

Het cijfer voor het schoolexamen is samengesteld uit de cijfers en de beoordelingen voor de schriftelijke en de mondelinge toetsen, zodanig dat er aantoonbaar sprake is van een evenwichtige bijdrage van de verschillende onderdelen. In het Programma van Leerstof en Toetsing (PLT) legt de school de weg van de verschillende onderdelen van het schoolexamen vast.

